DISKURS MARKERLARIDAN FOYDALANISHGA O‘RGATISH – “TAQDIMOT - TREYNING - NAZORAT”

Juraev Abdunazar Xatamnazarovich – Ph.D., dotsent
Fayezova Zargul Baxtiyor qizi – 1-kurs talabasi
Fan va Texnologiyalr Universiteti (Toshkent, O‘zbekiston)
Alimova Sevara Alimovna – 1-kurs talabasi
Biznes va Fan Universiteti (Toshkent, O‘zbekiston)

Annotatsiya. *Ushbu maqola chet tilda diskurs markerlarning nutq jaroyonidagi o‘rni haqida. Darsning prezentatsiya bosqichida maqsad-diskurs markerlarni o‘rgatishda muhimligi aniqlanadi. DM kasbiy faoliyatda omma oldida gapirishga o‘rgatishi, butun guruh oldida javob-savollar bilan sinfdagi vaziyatning keskinligini yengillashtirishini tahlil qiladi. Treyning bosqichi juft bo‘lib ishlash. har xil turdagi vazifalar bo‘yicha jadal mashg‘ulotlar talab etilishini, nazorat bosqichi topshiriqlari taqdimotda keltirilgan materiallarning o‘zlashtirilishini tekshirishga yordam berishi keltiriladi. Mashg‘ulot bosqichidan farqi shundaki, har bir talaba topshiriqni alohida bajaradi.*

Kalit so‘zlar: *diskurs marker, mashq, prezentasiya, treyning, nazorat, o‘quv materiallari, vazifa.*

ОБУЧЕНИЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ДИСКУРСИВНЫХ МАРКЕРОВ – “ПРЕЗЕНТАЦИЯ - ОБУЧЕНИЕ - КОНТРОЛЬ”

Жураев Абдуназар Хатамназарович – Ph.D., доцент
Фаезова Заргуль Бахтиёр кизи – студентка 1 курса
Университет науки и технологий (Ташкент, Узбекистан)
Алимова Севара Алимовна – студентка 1 курса
Университет Бизнеса и Науки (Ташкент, Узбекистан)

Аннотация. *Эта статья о роли дискурсивных маркеров в речевом процессе на иностранном языке. На этапе презентации урока выясняется важность целевого дискурса в обучении маркерам. Анализирует, как ДМ учит публично выступать в профессиональной деятельности, снимает напряженность обстановки на занятиях ответами-вопросами перед всей группой. Этап обучения-работа в парах. указывается, что требуется интенсивное обучение различным видам заданий, задания контрольного этапа помогают проверить усвоение материала, представленного в презентации. Отличие от этапа обучения в том, что каждый ученик выполняет задание индивидуально.*

Ключевые слова: *дискурсивный маркер, упражнение, презентация, обучение, контроль, учебные материалы, задание.*

TEACHING THE USE OF DISCURSIVE MARKERS – “PRESENTATION - LEARNING - CONTROL”

Juraev Abdunazar Khatamnazarovich – Ph.D., associate professor
Fayezova Zargul Bakhtiyor kizi – 1st year student
University of Science and Technology (Tashkent, Uzbekistan)
Alimova Sevara Alimovna – 1st year student
University of Business and Science (Tashkent, Uzbekistan)

Abstract. *This article is about the role of discursive markers in the speech process in a foreign language. At the stage of the lesson presentation, the importance of target discourse in teaching markers becomes clear. Analyzes how DM teaches public speaking in professional activities, relieves the tension of the situation in the classroom by answering questions in front of the whole group. The training stage is working in pairs. It is indicated that intensive training is required for various types of tasks, the tasks of the control stage help to check the assimilation of the material presented in the presentation. The difference from the learning stage is that each student performs the task individually.*

Key words: *discursive marker, exercise, presentation, training, control, educational materials, assignment.*

Nutqda asosiy holat, nutq belgilarining o‘ziga xos xususiyati shaklning o‘zgarmasligi. Bu shuni anglatadiki o‘quvchilarga beriladigan vazifalar, birinchi navbatda, DMni “yodlashga” qaratiladi. Buning uchun dars materialida ikkita tilde DM ro‘yxatidagi tegishli jadvallar bo‘lishi mumkin. Bu yerda DM mashq qilinadi. Prezentatsiya bosqichida maqsad-diskurs markerlarni o‘rgatish va guruhning barcha o‘quvchilar juftliklarda ishlashadi bir talaba nutq maqsadini

ikkinchisi diskurs markerlarni ovoz chiqarib o‘qiydi. Keyin ular boshqa juftliklar bilan o‘rnini alamashadi, ovoz chiqarib ko‘p bora mashq qilish ularga DM eslab qolishlariga yordam beradi. Bunday topshiriqlar paytida o‘quvchilarni haqiqiy turistlar bilan ishlash jarayonidek hisoblab suhbatdoshga qarashga, shuningdek, niyatiga mos keladigan hissiyotlarni ifodalashga harakat qilishni taklif qilish kerak. Bunday vazifalar foydalidir, chunki ular sizni kasbiy faoliyatda omma oldida gapirishga o‘rgatadi, butun guruh oldida javob-savollar bilan sinfdagi vaziyatning keskinligini yengillashtiradilar. Sinfdagi shovqin o‘qituvchini chalg‘itmasin - bu “o‘quvchilar uchun foydali shovqin”. Bundan tashqari, hamma bir vaqtning o‘zida band, hech kim boshqalarning e'tiborini jalb qilmaydi va shuning uchun uyalmaydi yoki xato qilishdan qo‘rqmaydi.

“Taqdimot” bosqichida vaqtni ayamaslik kerak. Darhaqiqat, hozirgi vaqtda “nazorat” bosqichida tekshiriladigan va og‘zaki nutqning eng muhim qismi bo‘lgan leksik va grammatik tuzilmalar (DMni amalga oshirish) xotirada saqlanadi. Yozish topshirig‘i ham foydalidir. Ma’lumot olish va doimiy mashg‘ulotlar o‘tkazish uchun o‘quvchilarga telefonlariga yoki noutbuklariga DM yozib olishlarini taklif qilish.

Treyning bosqichi.

Vazifa hali ham DM yodlashdir. Buning uchun har xil turdagi vazifalar bo‘yicha jadal mashg‘ulotlar talab etiladi:

•juft bo‘lib ishlash. U maqsad - marker munosabati buzilgan yangi jadvallarda amalga oshiriladi. Juftliklar to‘g‘ri variantni birgalikda topadilar va “taqdimotda” da bo‘lgani kabi ovoz chiqarib o‘qiydilar;

• keyingi vazifa ham juftlikda bajariladi. Bu avvalgisiga o‘xshaydi, ammo qiyinroq. Juftlik a'zolari DM o‘ng tomonini (va keyin aksincha chap tomonni) yopadilar O‘z navbatida, ular maqsadni aytishadi, taxminning to‘g‘riligini markerdan tekshirishadi. O‘qituvchi juftlarni o‘z navbatida guruhning qolgan qismiga o‘z tanlovini ko‘rsatishga taklif qilishi mumkin. Shunday qilib, bosqichma-bosqich o‘quvchilar nafaqat o‘quv materiallari bilan ishlashga, balki rasmiy sharoitda ham muloqot qilishga odatlanishadi. Bunday vazifalar “jamoada”, “kichik guruhlarda” ishlash, o‘zaro yordam, hamkorlik kompetentsiyaini rivojlantiradi. Savol tug‘iladi - talabaning noto‘g‘ri javobiga kim va qanday munosabatda bo‘lish kerak? Xatolar bo‘lishi mumkin, ammo o‘qituvchining vazifasi o‘quvchilar tavakkal qilishdan qo‘rqmasliklari va o‘zlarining imkoniyatlarini taklif qiladigan muhitni yaratishdir.

Xatolar o‘qituvchi tomonidan emas, balki guruhning boshqa a'zolari tomonidan tuzatilgan taqdirda ham afzalroq bo‘ladi deb taxmin qilish mumkin.

“Nazorat” bosqichi.

Yuqorida aytib o‘tilganidek, nazorat topshiriqlari taqdimotda keltirilgan materiallarning o‘zlashtirilishini tekshiradi. Bu ikkala nutq maqsadi va DM lariga ham tegishli. Talabaning vazifasi har bir nutq maqsadi markerni eslab qolish va nomlashdir. Mashg‘ulot bosqichidan farqi shundaki, har bir talaba topshiriqni alohida bajaradi.

Ushbu bosqichda nazorat bo‘yicha asta sekin qiyinlashtiriladigan mashg‘ulotlar ham olib boriladi.

Quyidagi turdagi vazifalarni bajarish taklif etiladi:

• raqamlar (bo‘shliqlar bilan) bilan nutq maqsadlari ro‘yxati berilgan. Ro‘yxatning pastki qismida DM larining ro‘yxati, shuningdek raqamlar (qismlarga bo‘linib) ko‘rsatilgan. Nutq maqsadlari sonini va bitta marker sonini o‘zaro bog‘lash, shuningdek ularni birgalikda o‘qish kerak;

• qiyinlashtirish: bitta nutq maqsadi uchun bir nechta markerlar beriladi.

Barcha kerakli nisbatlar nomlanishi kerak;

• bir nechta niyatlar ro‘yxati berilgan. Har biri uchun bitta markerni nomlash kerak.

Namuna matni:

kerakli markerni joylashtiring, uni quyidagi ro‘yxatdan tanlang. O‘quvchilar birgalikda to‘g‘ri variantni tanlaydilar.

C.As a guest in Uzbekistan you will be (1) much respect and shown great hospitality, for local families gladly (2) the chance to welcome new friends from abroad. In return you should abide by the local codes of conduct remove shoes before entering a mosque or home or sitting on a chaykhana bed; particularly when sitting a holy site; respect the right of mosque /madrasah (3) to deny entry.

1. a) bestowed b) conferred c) given d) *accorded*

2. a) *seize* b) catch c) snatch d) appropriate

3. a) cadre b) crew c) group d) *personnel*

One can’t possibly understand Uzbek culture without...

The peculiarity of Uzbek culture .

D.Uzbekistan has one of the (1) and original cultures of the Orient. It is (2) national music, dances and painting, unique national kitchen and clothes. The Uzbek national music is characterized as (3) of subjects and genres.

1. a) blazing; b) *brightest* c); brilliant; d) dazzling

2. a) *inimitable;* b) consummate; c) matchless; d) nonpareil

3. a) *variety* b) array; c) assortment; d) change

Uzbek culture is not...

Shunga qaramay ....

E.Today the blues of Samarkand, the khakis of Bukhara and the greens of Khiva reflect Central Asia’s (1) architectural evolution. Samarkand offers the most spectacular, Bukhara the widest (2), Khiva the most homogenous.

1. a) careen; b) falter; c) lurch d) *staggered*

2. a) *variety;* b) array; c) assortment; d) change

Uzbekistan always wanted to achieve...

Ehtimol, buning sababi shundaki ...

Agar o‘quvchi xato qilsa nima bo‘ladi? Bunga javob berishning bir necha yo‘li mavjud. Ruhshunoslarning fikriga ko‘ra, o‘qituvchi darhol xatoni ko‘rsatishi o‘quvchi ruhiyatga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Noto‘g‘ri javoblarni gapirish tugagandan so‘ng ko‘rsatgan va tuzatgan ma’qul. Shuningdek, guruh a’zolari noto‘g‘ri javoblarni belgilab, to‘g‘ri javob berishlari mumkin. Darsda ijobiy muhitni yaratish va saqlash maqsadga muvofiq. Xotira jarayoni barcha o‘quvchilar uchun yetarli darajada rivojlanmagan, shuning uchun bosqichma-bosqich mashg‘ulotlargina kerakli natijalarni beradi. Bunday vazifalarga har bir juftlik (mashg‘ulot) yoki har bir talaba (nazorat) to‘g‘ri javob uchun qancha ball olishiga rozi bo‘lish, hakamlar hay'atini tanlash, baholarni hisoblash, g‘oliblarni tanlash kabi raqobat elementini kiritish mumkin.

ADABIYOTLAR

1. Corpus linguistics: an international handbook / edited by Anke Lüdeling and Merja Kytö p. cm. - (Handbooks of linguistics and communication science; 29.1 - 29.2
2. https://textinspector.com/help/british-national-corpus-bnc/
3. https://www.researchgate.net/publication/277815918_Corpus_Linguistics McEnery & Wilson 2001: 1
4. ISBN 978-3-11-018043-5 (hardcover: alk. paper) ISBN 978-3-11-020733-0 (hardcover: alk. paper) - 1. Corpora (Linguistics) 2. computational linguistics. P 9
5. Michael Duckworth. Highly Recommended workbook (English for Hotel and Catering Industry). Oxford University Press, 2000. - 64 pages.
6. The SEU Corpus (Greenbaum/Svartvik 1990, 13).
7. А.Х.Жўраев, Д.Ю.Хаитов “Ўзбекча инглизча сўзлашгич” Тошкент 2021.
8. А.Х.Жўраев, Е.В.Голышева, Б.И.Мамметова “I am guide interpreter” ўқув қўлланмаси.
9. Абдуллаев М. К. Компоненты идиоматического языка молодежного сленга на испанском //Журнал гуманитарных и естественных наук. – 2023. – №. 1. – С. 57-61.
10. Ахмеджанова Д. Б. Феномен синонимического явления в дипломатической лексике современного турецкого языка //Журнал гуманитарных и естественных наук. – 2023. – №. 1. – С. 35-38.
11. Жураев А. Х., Абдуллаев М. К. Преподавать иностранные языки по-современному в Узбекистане //Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe. – 2016. – Т. 11. – №. 1. – С. 94-97.
12. Зияева С. А., Кучкарова Х. Ш. Сравнительный анализ лингвистических особенностей немецкого языка в германии, Австрии и Швейцарии: фонетика, лексика, грамматика //Журнал гуманитарных и естественных наук. – 2025. – №. 19 [1]. – С. 219-224.
13. Маткаримов С. Х. Метод обучения переводу будущих переводчиков устно-последовательному научно-техническому переводу //Журнал гуманитарных и естественных наук. – 2023. – №. 4 [1]. – С. 156-165.
14. Мирзаева Н. Ф. Применение пословиц и поговорок на уроках грамматики //Вестник науки и образования. – 2022. – №. 5-1 (125). – С. 50-54.
15. Садинова М. А. Роль целевого обучения иностранным языкам в формировании профессиональных компетенций //Журнал гуманитарных и естественных наук. – 2025. – №. 19 [1]. – С. 126-132.
16. Т.А.Гончарова. Английский язык для гостиничного бизнеса =English for the Hotel Industry: учеб.пособие для учащихся нач.проф.учеб.заведений.-2-е изд., испр.- М.: Издательский центр “Академия”, 2007.- 144 с.
17. Тухтасинов И. Ta’lim-tarbiya tizimida pedagogika fanlarining o ‘rni va ahamiyati //Цифровизация современного образования: проблема и решение. – 2023. – Т. 1. – №. 1. – С. 5-9.
18. Убайдуллаев С., Арипова А., Истамов Н. Туризм в Узбекистане //Central Asian Journal of Innovations on Tourism Management and Finance. – 2021. – Т. 2. – №. 4. – С. 6-10.
19. Халилова Ш. Т., Тургунбоев Ж. Т. У. Научные подходы в процессе обучения иностранным языкам в высших учебных заведениях //Innovation in the Modern Education System. – 2024. – Т. 5. – №. 47. – С. 326-335.
20. Ходжаева Х. Ш. Когнитивная лингвистика: взгляд в мыслительные процессы //Журнал гуманитарных и естественных наук. – 2024. – №. 11 [1]. – С. 16-23.